

Högerpartiets skattepolitik

Docent Staffan Burenstam Linder visar i denna artikel, att högerpartiets skatteförslag ingalunda — som det ibland påstås i vulgär agitationen — skulle gynna de högre inkomsttagarna speciellt. Detta vore också orimligt, menar förf. Inget parti i Sverige torde vara berett att föra en klasspolitik, som utpräglat skulle gynna en viss grupp. Detta gäller särskilt inte beträffande de högre inkomsttagarna. Det finns 10 000 personer i landet med en inkomst på över 100 000 kr och 23 000 som har över 75 000 kr, knappast tillräckligt många för att präglade politiken inom ett visst parti.

Finanspolitiken har tre huvuduppgifter: Den ekonomisk-politiska, dvs. att stabilisera sysselsättning och priser samt att lägga grunden för ekonomisk tillväxt; den allokeringpolitiska, dvs. att bestämma hur stor del av de totala resurserna som skall gå till gemensamma resp. privata ändamål; den fördelningspolitiska, dvs. att verkställa den omfördelning av inkomster, som bedöms vara förenlig med rättvisa. Det är självfallet att det bjuder på många svårigheter att samtidigt lösa alla dessa uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Komplikationerna ligger dels i att man ofta inte vet hur t.ex. en konjunkturpolitisk åtgärd verkar, dels i att det finns konflikter mellan olika önskemål t.ex. på det fördelningspolitiska området.

Högerpartiet anklagas ibland för att dess skatteförslag som det föreligger i en motion från i höstas skulle gynna "de rika". Hur förhåller det sig egentligen på denna punkt? Kan man med fog göra gällande att högerpartiets förslag på det fördelningspolitiska området skulle ha en sådan verkan? Min personliga uppfattning är att det vore olyckligt om så skulle vara fallet.

Få "rika"

Det är a priori otroligt att något parti skulle sträva efter att befrämja snäva klassintressen. "De rika" i Sverige är en alldeles för liten grupp för att ett parti för deras skull skulle vilja avstå från att hålla sig till Svenssons. Antalet inkomsttagare med en årsinkomst över 100 000

— om det är vad vi menar med "de rika" — utgör inte mer än 10 000. De som har över 75 000 är 23 000. Men högerpartiet har ca 700 000 väljare. Olika undersökningar visar också att högerpartiets väljarskara helt domineras av grupper, som knappast tillhör de högsta inkomstskikten.

Högerpartiets skattemotion i höstas gick ut på att man skulle minska den s.k. skattepuckeln genom att sänka marginalskatterna i mellaninkomstskiktet. Någon sänkning av marginalskatterna för de högsta inkomstklasserna föreslogs inte. Detta innebär, att den maximala minskningen i skatten skulle bli ungefär 1 000 kr och för en familj inträffa vid en årsinkomst om ca 50 000. Familjer med inkomster därutöver skulle i kronor räknat få samma skatteminskning. I procent av inkomst blir denna skattesänkning således mindre och mindre ju högre inkomsten blir. Om man hade velat att familjer med inkomster utöver 60 000 inte skulle få någon skattesänkning alls eller en även i kronor räknat mindre sådan, hade man varit tvungen att höja marginalskatten i de högre inkomstklasserna samtidigt som man sänkte den i mellaninkomstklasserna. Vad beträffar den föreslagna ökningen av Ortsavdragen, skulle den i kronor räknat ge en skatteminskning, som skulle växa med inkomsten. Detta beror på progressiviteten, som ju medför, att varje avdrag i kronor räknat ger en större skatteminskning desto högre inkomsten är. Finansministern t.ex. har en mycket

större skattelindring än sin sekreterare av att man får dra av reskostnader till arbetet i sin deklaration. Omvänt får en högre inkomsttagare i kronor räknat en större skatteökning än en låginkomsttagare om ett avdrag minskar.

Socialdemokratisk "högerpolitik"

Om man vill sänka marginalskatterna i den nuvarande puckeln måste man alltså endera höja skattesatserna i de högre inkomstklasserna eller acceptera en i kronor räknat lika stor skatteminskning i dessa de högre inkomstklasserna. Bägge lösningarna kan ha sina nackdelar. Det är av intresse att notera, att när socialdemokraterna 1962 gjorde vissa nedjusteringar i skatteskalorna stod man inför just ett avgörande av denna sort. Den utformning man då gav sin reform innebär, att man genomförde precis det man nu kritiserar högerpartiet för att föreslå. Man gjorde en marginalskattesänkning i de genomsnittliga inkomstklasserna och lät skattesänkningen slå igenom i de högre klasserna eftersom man där inte gjorde någon marginalskattehöjning. I själva verket fick de högre inkomsttagarna i kronor räknat då en större skattesänkning än högerpartiets förslag nu skulle innebära.¹ Om man tar hänsyn till den penningvärdeförsämring som sedan

¹ För att uttrycka saken så som socialdemokraterna brukar göra kan man säga att hundrausenkronorsmannen skulle få en skattelindring (om han bodde i ortsgrupp II) om 1 160 kronor om året men tiotusenkronorsmannen bara 50 öre om dagen eller 2 öre i timmen.

dess inträffat, gäller detta konstaterande i ännu högre grad.

Tanken bakom dessa skatteförslag är varken för högerpartiet eller för socialdemokraterna att gynna de högre inkomstagarna. Syftet är i stället att försöka utforma skattesystemet på ett sådant sätt, att det rimligen kan sägas gagna alla parter. Man vill få till stånd en ordning, som inte minskar skatteinkomsterna genom att utmana till skattefusk eller skatteminskning. Man vill ha skattesatser, som inte verkar avskräckande för arbetsviljan. Båda dessa hänsynstaganden måste sägas gynna det hela och inte någon särskild grupp. Socialdemokratin genomförde ju också för några år sedan en särbeskattningsreform, som innebar en skattesänkning för högre inkomstagare långt utöver vad högerpartiet någonsin föreslagit. Motivet för den skattereformen var knappast att särskilt gynna dessa grupper utan just att öka utbudet av välutbildad arbetskraft.

Skattesats och skattetryck

Slutligen måste man komma ihåg att en skattesats inte är ett mått på verkligt skattetryck. I den mån individer lyckas höja sina penninginkomster för att få kompensation för höga marginalsatser, blir deras inkomst efter skatt en annan än ett statistiskt betraktelsesätt kan ge vid handen. Det är svårt att säga vilka grupper som haft den största möjligheten att på detta sätt övervältra skatter. Det är dock helt möjligt att skatterna inte haft den omfördelningsverksamhet

som åsyftats. De granskningar, som Villy Bergström och Assar Lindbeck gjort i boken *Välståndsklyftor och Standardhöjning* tyder på att de progressiva skatterna haft en mindre utjämnande effekt än man vanligen föreställer sig åtminstone när det gäller inkomstkiktet under den verkliga toppen. Eftersom inkomster av kapital snarare än av arbete dominerar i toppen är sannolikt möjligheterna till övervältring av skatt där mindre. I den mån progressionen mera *tycks* utjämna än utjämnar kan en av skatterna utlöst kamp mellan olika grupper i inkomstbildningsprocessen ha haft en skadlig effekt på penningvärdet, något som i så fall varit till men särskilt för lägre inkomstagare. Detta hindrar inte att den höga progressionen kan ha haft ett psykologiskt värde i att de, som inte drabbas lika hårt av den, förmedlats det intrycket, att skatterna verkligen medför en kraftig inkomstomfördelning.

Avvägningsproblem

Den slutsats jag kommer till i den fråga jag rest måste altså bli den, att högerpartiet som andra partier i sin skattepolitik brottas med svårigheter på vilka det inte finns någon enkel lösning. Man möter avvägningar mellan att ge skatter en sådan utformning, som uppmuntar till insatser i produktionen och att göra den så att det inte uppstår några sociala orättvisor. Man har frågan hur skatterna påverkar tillväxttakten och därmed situationen för hela folkhushål-

let. Man har att ta ställning till hur man anser att skatteskalorna påverkar penninginkomstbildningen och inflationen. Det skatteförslag, som finns konkretiserat i högerpartiets skattemotion kan — liksom alla andra skatteförslag — förvisso kritiseras från olika utgångspunkter. Men man kan knappast göra gällan-

de, att förslaget innebär, att högerpartiet skulle skilja sig från andra partier i att det driver en linje i skattefrågan som innebär, att man särskilt värnar om de högre inkomsttagarna. Det kan i stället vara ärligt att påpeka, att man får söka kompletterande vägar för att åstadkomma en inkomstutjämning.

STATSMAKTEN

Liksom den flod Herakles släppte in i Augiasstallet, sopade liberalismen på några årtionden, ja, i vissa fall på några få år, bort hela det korporationssystem som merkantilismen ej fått bukt med, och tillkämpade därigenom statsmakten en ställning som den aldrig förr hade haft. Statsutgifterna begränsades visserligen i högsta grad, men på det område staten förbehöll sig tålde den icke längre någon medtävlare och lyckades göra sig gällande över varje motstånd. Det var därför långt ifrån inkonsekvent, kanske rent av konsekventare än det mesta andra, när sådana män som Hans Forssell och Harald Hjärne i vårt land för- enades en intensiv föreställning om statsmaktens höghet med en liberal uppfattning på det ekonomiska området.

Professor Eli Heckscher i Svensk Tidskrift 1928